

Володимир Скляр,
доктор історичних наук,
завідувач кафедри історії науки і техніки
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

Агресія Росії проти України, так звана «гібридна війна», призвела до окупації Криму та частини Донбасу. Важливе значення має дослідження динаміки чисельності населення, яке опинилося на окупованих територіях. Такий аналіз проводився не лише в межах Криму, Донецької та Луганської областей, але з урахуванням його територіального розміщення за окремими містами обласного підпорядкування та районами. Найповнішою джерельною базою для такого дослідження можуть слугувати матеріали Всеукраїнського перепису населення 2001 року, хоча відтоді до 2014 року, коли розпочалася агресія проти України, відбулися значні зміни (скорочення) в чисельності населення в Криму, а особливо на Донбасі. Ці зміни були спричинені демографічними та міграційними процесами. Ще істотніше зменшилася чисельність населення цих регіонів протягом 2014–2015 років через

Круглий стіл

так звану «гібридну війну», унаслідок якої багато людей загинуло, ще більше стали інвалідами. Сотні тисяч вимушено стали біженцями й розселилися в інших областях України чи виїхали за кордон.

Серед 28 міст обласного підпорядкування Донецчини окупованими є 13: Донецьк, Макіївка, Горлівка, Єнакієве, Харцизьк, Торез, Сніжне, Шахтарськ, Дебальцеве, Ясинувата, Кіровське, Докучаївськ та Жданівка. У цих міськрадах мешкало 2 455,0 тис. осіб.

Серед 18 районів області повністю чи частково окуповані 9. Повністю – 3: Шахтарський, Амвросіївський та Старобешівський, майже повністю – 2: Новоазовський та Тельманівський, частково – 4: Ясинуватський, Артемівський, Волноваський та Мар'їнський. У цих районах мешкало 240,0 тис. осіб. Усього в цих міськрадах та районах Донецчини – 2 695,0 тис. осіб, що становило 55,8 % від загальної чисельності населення області (4 825,5 тис. осіб).

З 14 міст обласного підпорядкування Луганщини окупованими є аж 11: Луганськ (окрім міста Щастя, яке входить до складу Луган-

ської міськради), Красний Луч, Алчевськ, Краснодон, Свердловськ, Стаханов, Ровеньки, Антрацит, Первомайськ, Брянка та Кіровськ. У цих міськрадах мешкало 1 468,0 тис. осіб. Вільними від окупації залишилося лише три міста обласного підпорядкування: Лисичанськ, Северодонецьк та Рубіжне.

Серед 18-ти районів області повністю або частково окупованими є 8. Повністю – 5: Лутугинський, Свердловський, Краснодонський, Антрацитівський та Перевальський, майже повністю Слов'янськ, частково Попаснянський та Станично-Луганський. У цих районах мешкало 358,0 тис. осіб. Разом у всіх окупованих міськрадах та районах Луганщини – 1 826,0 тис. осіб, що складало 71,9 % загальної чисельності населення області (з 2 540,2 тис. осіб).

Отже, з 42-х міст обласного підпорядкування Донбасу окупованими є 24, у тому числі й обидва обласні центри. Із 36 районів окуповано 17. На окупованих теренах Донбасу мешкало 4 521,0 тис. осіб, що становило 61,4 % загальної чисельності населення цих двох областей (із 7 366,0 тис. осіб). На неокупованій

території зосереджувалося лише 2 845,0 тис. осіб (38,6 %).

Повністю окуповані також АР Крим та Севастополь (12 міст обласного підпорядкування та 14 районів). Загальна чисельність населення Криму — 2 401,0 тис. осіб, у тому числі: АР Крим — 2 024,0 тис. осіб, Севастополь — 377,0 тис. осіб.

У цілому на окупованій частині Донбасу та в Криму мешкало 6 922,0 тис. осіб, що складало 14,3 % загальної чисельності населення України — 48 240,9 тис. осіб (за переписом 2001 р.). Із 490 районів України окупованими є 31 район — 6,3 % загальної кількості районів. Із 177 міст обласного підпорядкування окупованими є 36 міст — 20 % їх загальної кількості.

Загальна площа України — 603,7 тис. кв. км. Крим — 27,1 тис. кв. км. Загальна площа Донецької та Луганської областей — 53,2 тис. кв. км, з них близько 18 тис. кв. км. — окуповані терени. У цілому під російською окупацією в Криму та Донбасі опинилася територія площею 45 тис. кв. км, що становить 7,5 % території України, що майже удвічі менше, ніж частка населення цих теренів серед усього населення України — 14,3 %. Такі відмінності спричинено тим, що окуповані частини Донеччини та Луганщини належать до найбільш урбанізованих теренів України.

Ці втрати величезні. Це більше, ніж площа Швейцарії (41,3 тис. кв. км) чи Нідерландів (41,5 тис. кв. км) або Данії (43,1 тис. кв. км). А за чисельністю населення, яке опинилося на окупованих територіях (6,9 млн осіб) наближається до Болгарії (7,2 млн осіб) чи Швейцарії (7,6 млн осіб). До того ж варто навести і таке порівняння: чисельність населення на окупованих землях Криму та Донбасу була фактично такою ж, як і в п'яти західних областях, разом узятих: Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській, Волинській та Рівненській.

Зміни чисельності населення за 2001—2014 роки. За офіційними матеріалами Держкомстату на початок 2014 року, тобто до того,

як розпочалася агресія Росії проти України, чисельність населення Донеччини становила 4 343,9 тис. осіб, Луганщини — 2 239,5 тис. осіб, а населення Криму (АР Крим та Севастополь) — 2 353,1 тис. осіб. Загальна чисельність населення України у цілому складала 45 426,2 тис. осіб.

Упродовж 2001—2014 років відбулося скорочення чисельності всього населення України на 5,83 % (2 814,7 тис. осіб), із 48 240,9 тис. осіб до 45 426,2 тис. осіб. За цей час населення Донеччини зменшилося на 9,98 % (481,6 тис. осіб), із 4 825,5 тис. осіб до 4 343,9 тис. осіб. Особливо інтенсивно, внаслідок депопуляції та міграцій, скорочувалася чисельність населення Луганщини — на 11,84 % (300,7 тис. осіб), із 2 540,2 тис. осіб до 2 239,5 тис. осіб. Найменш істотно зменшилася чисельність населення Криму — лише на 2,00 % (48,1 тис. осіб), із 2 401,0 тис. осіб до 2 353,1 тис. осіб.

Отже, унаслідок агресії Росії під чужинською окупацією опинилася значна частина території України та її населення. Досить багато мешканців Криму, а особливо Донбасу, стали біженцями. На Донбасі продовжують гинути українські військові та цивільне населення від збройних атак сепаратистських терористичних угруповань. Тому чисельність населення на окупованих теренах нині значно менша, ніж до початку так званої «гібридної війни».

Ганна Скрипник: Спасибі, пане Володимире! Я прошу Вас, як і інших присутніх колег, в електронному чи у письмовому форматі передати до оргкомітету тексти виступів для опублікування. Всі матеріали цього Круглого столу будуть опубліковані.

Шановні колеги, в нашій аудиторії є вчені з Криму. Чим живе насправді сьогодні Крим, як там українцям ведеться і які прогнози на майбутнє — ці питання всіх нас хвилюють. Інформацію про це надасть доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології Таврійського національного університету Віктор Гуменюк.